

GEMEENTE
SOEST

Nota van Inlichtingen

Fase:	Inschrijvingsfase
Aanbesteding:	Leveren, implementeren en beheren handhavingsapplicatie
Procedure:	Europees Openbaar
Zaaknr:	1389050
Status:	Definitief
Aantal pagina's:	11
Datum:	6 oktober 2026

Hierbij ontvangt u de vragen en bijbehorende antwoorden naar aanleiding van bovengenoemde aanbesteding van de gemeente Soest. Deze nota van inlichtingen behoort bij en maakt integraal onderdeel uit van de aanbestedingsstukken

Naar aanleiding van deze antwoorden is Bijlage 1 Programma van Eisen en Wensen_2.0 gewijzigd geüpload op Tendered.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
1	Leidraad	5.3	Door de referentie eis die u vraagt (ervaring met een SaaS oplossing voor Brede handhaving bij minimaal 5 gemeenten met meer dan 30.000 inwoners, inclusief koppelingen met de landelijke systemen BVBSN, RDW en GPK), is het niet mogelijk voor een ondernemer die applicaties voor gemeenten op maat maakt, mee te doen aan deze aanbesteding. Wilt u die eis verwijderen?	Nee, helaas. De betreffende eis is bewust geformuleerd vanuit de aard en het belang van de gevraagde oplossing. De gemeente Soest zoekt een reeds bestaande, bewezen en operationele SaaS-oplossing voor brede handhaving die bij meerdere vergelijkbare gemeenten succesvol in gebruik is. Daarbij is nadrukkelijk niet gekozen voor een ontwikkel- of innovatietraject. De opdracht is gericht op implementatie van een volwassen product waarvan de functionaliteit, stabiliteit en werking in de gemeentelijke praktijk reeds zijn aangetoond. Onze BOA's en informatie-adviseurs beschikken niet over de capaciteit om gedurende de looptijd van de aanbesteding en implementatie een substantieel ontwikkeltraject te begeleiden of om nieuwe functionaliteit gezamenlijk met een leverancier te ontwerpen, testen en valideren. De gevraagde referenties dienen daarom niet alleen ter beoordeling van de technische ontwikkelcapaciteit van een leverancier, maar vooral als bewijs dat de aangeboden oplossing reeds succesvol wordt toegepast binnen vergelijkbare gemeentelijke omgevingen, inclusief de voor de uitvoering van handhaving noodzakelijke koppelingen met landelijke voorzieningen. De koppelingen die we vragen zijn gebruikelijk voor handhaving-activiteiten en niet toegeschreven naar één leverancier. Hoewel wij uw ervaring met digitale dienstverlening voor overheden waarderen, achten wij het voor deze opdracht van belang dat de aangeboden oplossing gebaseerd is op bewezen technologie en functionaliteit die reeds in de praktijk operationeel is. Gelet op de kritische rol van de applicatie binnen het handhavingproces willen wij de risico's die samenhangen met maatwerkontwikkeling, nieuwe koppelingen of een nog te realiseren oplossing zoveel mogelijk beperken. Om die reden zien wij geen aanleiding de referentie-eis aan te passen.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
2	Bijlage 01	Eis F51	In eis F51 vraagt gemeente Soest onder meer dat de gebruikersinterface is afgestemd op laagdrempelig gebruik door inwoners en dat gebruikersgerichte teksten op B1-taalniveau worden aangeboden. In de optiek van Inschrijver sluit dit onderdeel niet aan op het beoogde gebruik van de handhavingsapplicatie. De applicatie wordt gebruikt door professionele gebruikers, zoals handhavers, en niet door inwoners. Daarmee is het vereiste rondom een op inwoners afgestemde gebruikersinterface en B1-taalniveau niet passend bij de doelgroep van de applicatie. Om die reden stelt Inschrijver voor om eis F51 te laten vervallen. Gaat gemeente Soest hiermee akkoord? Zo niet, kan gemeente Soest toelichten op welke wijze inwoners gebruikmaken van de handhavingsapplicatie en waarom dit onderdeel van de eis noodzakelijk is?	Dit is akkoord. De derde bullet van eis F51 komt te vervallen en is aangepast in het nieuwe PvE en W.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
3	Bijlage 01	Eis F41	In eis F41 vraagt gemeente Soest om licenties op verzoek van de opdrachtgever flexibel op- en af te kunnen schalen, passend bij wisselende capaciteit, zonder dat hiervoor extra kosten in rekening worden gebracht. Inschrijver hanteert een vaste prijs per licentie per jaar. Voor Inschrijver is daarom niet duidelijk hoe gemeente Soest het op- en afschalen van licenties financieel en praktisch voor zich ziet. Met name is onduidelijk met welke frequentie licenties kunnen worden toegevoegd of beëindigd, op welke momenten wijzigingen ingaan en hoe de kosten van tussentijdse wijzigingen worden verrekend. Inschrijver stelt voor om voor het op- en afschalen van licenties vaste wijzigingsmomenten af te spreken en de financiële verrekening te baseren op de overeengekomen prijs per licentie per jaar, eventueel naar rato van de resterende looptijd. Gaat gemeente Soest hiermee akkoord? Zo niet, kan gemeente Soest toelichten welke frequentie en wijze van financiële verrekening zij voor het op- en afschalen van licenties voor ogen heeft?	Gemeente Soest gaat niet akkoord met het voorstel om vaste wijzigingsmomenten voor het op- en afschalen van licenties af te spreken. De eis beoogt juist dat licenties gedurende de looptijd flexibel kunnen worden op- en afgeschaald, passend bij de actuele behoefte van Opdrachtgever. Op verzoek van Opdrachtgever dienen licenties daarom direct te kunnen worden toegevoegd of beëindigd. Financiële verrekening vindt plaats op basis van de overeengekomen prijs per licentie per jaar, naar rato van de periode waarin de betreffende licentie daadwerkelijk is afgenomen. Voor het op- en afschalen van licenties mogen geen aanvullende wijzigings-, administratie- of verwerkingskosten in rekening worden gebracht.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
4	Bijlage 01	H3	In eis H3 vraagt gemeente Soest binnen het registratietype Waarneming om de mogelijkheid een strafbaar feit aan de waarneming te koppelen, inclusief feitcode, feitomschrijving, sanctiebedrag, categorie en redenen van wetenschap. In de optiek van Inschrijver past deze functionaliteit niet bij het doel van een waarneming. Een waarneming wordt gebruikt om relevante gegevens over een situatie of subsituatie vast te leggen, zonder dat daarbij direct sprake hoeft te zijn van een geconstateerde overtreding. Het koppelen van een feitcode, sanctiebedrag en redenen van wetenschap sluit functioneel meer aan bij het registreren van een waarschuwing of een registratie waarbij een overtreding is geconstateerd. Om die reden stelt Inschrijver voor om de verplichting tot het koppelen van een strafbaar feit, inclusief feitcode, feitomschrijving, sanctiebedrag, categorie en redenen van wetenschap, niet op te nemen binnen het registratietype Waarneming, maar deze functionaliteit onder te brengen bij het registratietype Waarschuwing. Een waarneming kan daarmee op situatie- of subsituatieniveau worden geregistreerd zonder koppeling aan een strafbaar feit. Gaat gemeente Soest hiermee akkoord? Zo niet, kan gemeente Soest toelichten wat het beoogde gebruiksdoel is van het koppelen van een strafbaar feit en sanctiebedrag aan een waarneming?	Dit is akkoord. Eis H3 wordt aangepast in het nieuwe PvE en W.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
5	Bijlage 01	I16	Aanbestedende dienst vraagt om het toezenden van het rapport van de periodiek uitgevoerde pentest. Inschrijver laat dit ten minste jaarlijks uitvoeren en de rapporten worden door de IT auditor beoordeeld bij de Wpg-audit en de SOC2-audit (waarvan wij de TPM op verzoek toezenden). Een pentestverslag met bevindingen leidt tot een afwijking in deze rapportages. Kan Aanbestedende dienst akkoord gaan met rapportage over de uitkomsten van de pentest op deze wijze? Zo niet, waarom niet?	Dit is akkoord. De eis is aangepast in het nieuwe PvE en W.
6	Bijlage 01	I15	Aanbestedende dienst vraagt een halfjaarlijkse rapportage over de integriteit en veiligheid van de applicatie te waarborgen. Inschrijver levert jaarlijks een ISO 27001-certificaat met Verklaring van Toepasselijkheid aan en een SOC 2 Type 2 rapportage om hier invulling aan te geven. Kan Aanbestedende dienst hiermee akkoord gaan, zo niet waarom niet?	Dit is akkoord. De eis is aangepast in het nieuwe PvE en W.
7	Bijlage 01	I2	Aanbestedende dienst vraagt om BIO2-compliance. Inschrijver heeft een ISO 27001-certificering en een ISAE 3000 SOC2-rapportage. Met deze combinatie worden bijna alle, zo niet alle, van toepassing zijnde en relevante maatregelen uit de BIO2 afgedekt. Inschrijver kan beide aanleveren om te voldoen aan deze eis. Kan Aanbestedende dienst hiermee akkoord gaan, zo niet, waarom niet?	Akkoord onder voorwaarde dat er een SoA van de ISO certificering wordt meegestuurd en afspraken in de SLA afspraken worden gemaakt over RTO, RPO en pentesten uitgevoerd worden en daarvan de uitkomsten worden gedeeld.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
8	Bijlage 11 Concept Overeen- komst	par. 4.2 en 5.2 / art. 9.6	Kan Opdrachtgever bevestigen dat incidenten, verminderde beschikbaarheid en overschrijdingen van reactie- of hersteltijden die aantoonbaar worden veroorzaakt door voorzieningen of partijen buiten de invloedssfeer van Opdrachtnemer, zoals landelijke voorzieningen, gemeentelijke infrastructuur, netwerkverbindingen en door Opdrachtgever beheerde koppelingen, niet worden meegenomen bij de beoordeling van de SLA-prestaties en niet kunnen leiden tot service credits, boetes of andere sancties voor Opdrachtnemer?	Ja. Indien Opdrachtnemer deugdelijk kan aantonen dat incidenten, verminderde beschikbaarheid of overschrijdingen van reactie- of hersteltijden redelijkerwijs zijn veroorzaakt door factoren buiten de invloedssfeer van Opdrachtnemer, worden deze niet meegenomen bij de beoordeling van de betreffende SLA-prestaties. Dit geldt bijvoorbeeld voor storingen in landelijke voorzieningen, door Opdrachtgever beheerde infrastructuur of koppelingen, dan wel netwerkverbindingen van derden. Opdrachtnemer dient de oorzaak en de invloed van de verstoring aantoonbaar te onderbouwen.
9	Bijlage 01	R6	In R6 is als wens opgenomen: "Opdrachtnemer gaat binnen 6 maanden na gunning een TRS/BRS ontwikkelen." Kunt u verduidelijken wat Opdrachtgever onder TRS/BRS verstaat en welke concrete functionaliteit en/of dienstverlening hiermee wordt bedoeld?	Met TRS/BRS bedoelt Opdrachtgever een functionaliteit waarmee zowel toezichthoudende als buitengewoon opsporingsactiviteiten binnen één applicatieomgeving kunnen worden ondersteund. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de wettelijke rollen van een toezichthouder en een Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA). Een toezichthouder houdt toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en beschikt over de bevoegdheden die voortvloeien uit hoofdstuk 5 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Een BOA verricht opsporingswerkzaamheden en beschikt over strafvorderlijke bevoegdheden op grond van het Wetboek van Strafvordering en de aan hem verleende opsporingsbevoegdheden. De wens van Opdrachtgever is dat een medewerker die beide functies vervult, binnen dezelfde applicatie kan werken, waarbij de beschikbare functionaliteiten, registraties, bevoegdheden en autorisaties automatisch aansluiten op de rol waarin de gebruiker op dat moment werkzaam is. Hierbij moet worden voorkomen dat gegevens of functionaliteiten die uitsluitend bedoeld zijn voor opsporing beschikbaar zijn tijdens de uitvoering van toezichttaken en vice versa. Deze wens is beter geformuleerd in het nieuwe PvE en W.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
10	Bijlage 01	B36	In eis B36 stelt gemeente Soest dat het systeem personen automatisch moet kunnen blurren, zonder handmatige handeling. In de optiek van Inschrijver is deze eis niet in alle situaties passend bij het gebruik van een handhavingsapplicatie. Bij bepaalde registraties kan het juist noodzakelijk zijn om personen herkenbaar op een foto vast te leggen als onderdeel van de registratie of bewijsvoering. Daarnaast is volledig automatisch blurren zonder enige handmatige handeling niet in iedere handhavingsapplicatie als standaardfunctionaliteit beschikbaar, waardoor deze eis een beperkende werking kan hebben op de mogelijkheid om aan de minimumeis te voldoen. Inschrijver stelt daarom voor om eis B36 te wijzigen van een eis naar een wens, dan wel toe te staan dat aan het onderliggende privacydoel wordt voldaan door middel van een alternatieve werkwijze of functionaliteit waarmee de privacy van betrokkenen aantoonbaar wordt geborgd. Gaat gemeente Soest hiermee akkoord? Zo niet, kan gemeente Soest toelichten voor welk concreet proces en gebruiksscenario het noodzakelijk is dat personen volledig automatisch en zonder enige handmatige handeling worden geblurd?	Gemeente Soest kan zich vinden in de gemaakte kanttekeningen. Eis B36 wordt daarom gewijzigd naar een wens. De wens ziet op functionaliteit waarmee privacygevoelige gegevens eenvoudig kunnen worden geanonimiseerd, waaronder: * het anonimiseren of afschermen van persoonsgegevens in tekstuele gegevens (zoals BSN's); en * het blurren of anderszins anonimiseren van personen op foto's. Gemeente Soest onderkent dat er situaties kunnen voorkomen waarin het, vanuit toezicht-, handhavings- of bewijsdoeleinden, noodzakelijk is dat personen herkenbaar worden vastgelegd. Om die reden acht Gemeente Soest automatische anonimisering niet langer een eis. Wel hecht Gemeente Soest waarde aan functionaliteit die gebruikers ondersteunt bij het beschermen van persoonsgegevens en het voldoen aan privacywetgeving. De mate waarin de aangeboden oplossing hierin voorziet, wordt daarom als wens beoordeeld. De gewijzigde eis en bijbehorende wens zijn verwerkt in het aangepaste Programma van Eisen en Wensen.
11	Bijlage 01	K10 en Im2	Regel K10 bevat geen inhoudelijke eis en bij Im2 ontbreekt een classificatie. Kunt u aangeven welke inhoud voor K10 is bedoeld en bevestigen of Im2 als minimumeis, wens of informatiepunt moet worden aangemerkt? Wij verzoeken Opdrachtgever een gecorrigeerde versie van het Programma van Eisen en Wensen beschikbaar te stellen.	Bedankt voor de attendering. K10 komt te vervallen. Im2 is een eis. De nieuwe versie van het PvE en W wordt hierbij geupload.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
12	Bijlage 11 Concept Overeenkomst	6.2	In Bijlage 11 §6.2 is opgenomen dat bij uitfasering of doorontwikkeling naar een opvolgende productlijn gedurende de looptijd geen additionele kosten of transitiekosten in rekening mogen worden gebracht. Kunt u verduidelijken wat Opdrachtgever onder een "opvolgende productlijn" verstaat? Kan tevens worden bevestigd dat deze bepaling ziet op een door Opdrachtnemer geïnitieerde technische of productmatige overgang waarbij de overeengekomen functionaliteit gelijkwaardig wordt voortgezet, en niet op door Opdrachtgever gewenste aanvullende functionaliteit of scope-uitbreidingen?	Onder een opvolgende productlijn wordt verstaan: een nieuwe versie, een vervangend product of een nieuwe dienst die door de leverancier/ opdrachtnemer, wordt geïntroduceerd ter vervanging van de op dat moment door opdrachtgever afgenomen applicatie en/of dienstverlening, waarbij de functionaliteit geheel of grotendeels overeenkomt met die van de oorspronkelijke oplossing. Ja, deze bepaling ziet op een door Opdrachtnemer geïnitieerde technische of productmatige overgang waarbij de overeengekomen functionaliteit gelijkwaardig wordt voortgezet.
13	Leidraad / Bijlage 11 Concept overeenkomst	4.3 / art.14	De Aanbestedingsleidraad gaat uit van een initiële looptijd van vier jaar met maximaal twee verlengingen van drie jaar. Artikel 14 van de Conceptovereenkomst gaat daarentegen uit van vier jaar met maximaal drie verlengingen van twee jaar. Daarnaast vermeldt Bijlage 11 de periode 2027–2037. Kunt u bevestigen welke contractduur en verlengingsstructuur leidend zijn en de aanbestedingsdocumenten hierop uniform aanpassen?	De contractduur is: Een initiële looptijd van vier jaar met maximaal twee verlengingen van drie jaar. Hiermee wordt de maximale termijn: 2027 t/m 31 december 2026. We passen dit aan in de definitieve Overeenkomst.
14	Bijlage 01	F50	Kunt u aangeven welke concrete minimale Recovery Point Objective (RPO) en Recovery Time Objective (RTO) voor de dienstverlening gelden? Indien hiervoor naast F50 en Bijlage 11 geen aanvullende normen gelden, kan Opdrachtgever bevestigen dat een aantoonbaar gelijkwaardig back-upregime met een RPO van maximaal één werkdag en een RTO van maximaal 24 uur voldoet?	F50 : Back-up & herstel: Opdrachtnemer borgt volledige back-up en herstelvoorzieningen, waarbij geldt: • Dienstverlening is binnen 24 uur hervat na calamiteit (RTO) • Max. 1 werkdag dataverlies (RPO) • Back-ups op twee gescheiden EU-locaties • Dagelijkse full back-up + uurlijkse incrementele back-ups • Minimaal 30 dagen bewaartermijn • AES-256 versleuteling tijdens opslag en transport • Kwartaaltest van restoreproces, inclusief verslaglegging • Herstelprocedure is volledig gedocumenteerd en inzichtelijk voor Opdrachtgever.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
15	Bijlage 11, Bijlage 01	par. 2.1, 3.2 en 4.1/Eis F49	Bijlage 11 §4.1 noemt enerzijds een resultaatsverplichting om de dienstverlening 24/7/365 beschikbaar te laten zijn en anderzijds een beschikbaarheidsnorm van 99,8% binnen het gegarandeerde beschikbaarheidsvenster van 08:00 tot 17:00 uur. Daarnaast worden meldingen buiten het servicevenster in beginsel pas vanaf het eerstvolgende servicevenster in behandeling genomen. Kunt u verduidelijken welke meetgrondslag voor de beschikbaarheid leidend is en welke reactie- en hersteltijden gelden voor incidenten die buiten het servicevenster optreden? Kan tevens worden bevestigd of de norm van 99,8% uitsluitend wordt gemeten binnen het venster van 08:00 tot 17:00 uur?	De beschikbaarheidsnorm van 99,8% uit paragraaf 4.1 wordt gemeten binnen het gegarandeerde beschikbaarheidsvenster van maandag tot en met vrijdag van 08:00 tot 17:00 uur. Voor de beoordeling van de beschikbaarheidsnorm is dit beschikbaarheidsvenster leidend. De reactie- en hersteltijden uit tabel 1.2 gelden binnen het servicevenster van maandag tot en met vrijdag van 08:00 tot 17:00 uur. Meldingen die buiten het servicevenster worden ingediend, worden geregistreerd bij ontvangst en vanaf het eerstvolgende servicevenster in behandeling genomen. De reactie- en hersteltijden vangen in dat geval aan bij de start van het eerstvolgende servicevenster. De in paragraaf 4.1 opgenomen verplichting dat de dienstverlening 24/7/365 beschikbaar dient te zijn, laat het voorgaande onverlet.
16	Bijlage 11 Concept overeenkomst	art. 11.1	In artikel 11.1 van de Conceptovereenkomst wordt voor overige schade een aansprakelijkheidslimiet van € 1.000.000 per gebeurtenis en maximaal € 1.000.000 per jaar opgenomen, waarmee wordt afgeweken van artikel 17.4 GIBIT 2025. Kunt u bevestigen dat deze contractuele aansprakelijkheidslimiet voor overige schade leidend is en tevens geldt voor aansprakelijkheid die voortvloeit uit de overige aanbestedingsdocumenten, waaronder de SLA?	De aansprakelijkheidslimiet zoals opgenomen in artikel 11.1 van de Conceptovereenkomst is leidend voor de aansprakelijkheid wegens overige schade. Deze bepaling betreft een expliciete afwijking van artikel 17.4 GIBIT 2025. De uitzonderingen op de aansprakelijkheidsbeperking die elders in de overeenkomst of de GIBIT zijn opgenomen, blijven onverminderd van toepassing.
17	Bijlage 11 Concept overeenkomst	art. 1.5	In artikel 1.5 van de Conceptovereenkomst is een rangorde van contractdocumenten opgenomen waarbij de Nota's van Inlichtingen onder andere de Overeenkomst, Inkoopvoorwaarden en het ingevulde Programma van Eisen zijn geplaatst. Kan Opdrachtgever bevestigen dat antwoorden en wijzigingen uit de Nota's van Inlichtingen prevaleren boven de oorspronkelijke aanbestedingsdocumenten voor zover deze daarmee strijdig zijn? Zo ja, verzoeken wij Opdrachtgever de rangorde hierop aan te passen.	Ja, inderdaad. Dit zullen we aanpassen in de definitieve Overeenkomst.

Ref Nr.	Document	Par. / artikel	Vraag	Antwoord
18	GIBIT 2025	artikel 11.8	In de optiek van Inschrijver geven kwartaalindexcijfers een actueler en representatiever beeld van de prijsontwikkeling binnen de IT-sector dan een afzonderlijk jaargemiddelde. Is Opdrachtgever bereid voor de jaarlijkse prijsindexatie het rekenkundig gemiddelde van de laatste vier op het moment van aankondiging bekende kwartaalindexcijfers van de toepasselijke CBS-index te hanteren, in plaats van één jaargemiddeld indexcijfer?	Niet akkoord. We hanteren bij alle (ICT)-contracten het jaargemiddelde indexcijfer.
19	GIBIT 2025	artikel 11.8	Artikel 11.8 GIBIT 2025 hanteert voor prijsindexering primair CBS-index J6202. Naar de mening van Inschrijver sluit de bredere CBS-categorie J62 beter aan bij de aard van deze opdracht, bestaande uit het leveren, hosten, onderhouden en doorontwikkelen van een SaaS-handhavingsapplicatie. Is Opdrachtgever bereid voor de jaarlijkse indexering CBS-index J62 te hanteren in plaats van J6202?	Nee, we handhaven de J6202. GIBIT 2025 heeft juist als doel uniformiteit te creëren. De financiële impact van het verschil tussen J6202 en J62 is meestal beperkt.
20	Leidraad	par.1.1.2	In paragraaf 1.1.2 van de Aanbestedingsleidraad is opgenomen dat indexering mogelijk is vanaf het 5e contractjaar. Artikel 11.8 GIBIT 2025 gaat daarentegen uit van jaarlijkse indexering per 1 januari. Kunt u bevestigen welke bepaling prevaleert en vanaf welke concrete datum de eerste prijsindexatie mag worden toegepast?	Indexering is toegestaan eerstens vanaf 1 januari 2030. We zullen dit aanpassen in de definitieve overeenkomst.
21	Leidraad	par.3.3.1	In paragraaf 3.3.1 wordt aangegeven dat K1 wordt beoordeeld door de inkoopadviseur en coördinator VTH, K2 door de Privacy Officer en coördinator VTH, terwijl vervolgens wordt vermeld dat K2 en K3 worden beoordeeld door collega's van VTH en PIM. Kunt u per kwaliteitscriterium K1, K2 en K3 aangeven uit welke functies/disciplines de beoordelingscommissie exact bestaat en hoeveel beoordelaars per criterium deelnemen?	K1 wordt beoordeeld door de inkoopadviseur en de coördinator VTH. K2 wordt beoordeeld door de Privacy Officer en de coördinator VTH. K3 wordt beoordeeld door de coördinator VTH en 1 BOA van VTH en 3 adviseurs van PIM.